

ATHENÆUM.

TUDOMÁNYOK' ÉS SZÉPMŰVÉSZETEK' TÁRA.

Kiadó szerkesztők:

SCHEDER, VÖRÖSMARTY, szerkesztő társ: **BAJZA.**

NEGYEDIK ÉV.

Első félév.

Pest, februarius' 2. 1840.

10. szám.

Tartalom: A' birói hatalomról. Folytatás (*Kossovics Károly*). — Felszólítás Kölesey' emléke' ügyében. — Felfordult világ (*Aranyosi*). — Megnyugvás (*Erdélyi*). — Elvira. Folytatás (*Barényi*). — Magyar játékszíni krónika. — Egyveleg (—jd—).

A' birói hatalomról.

(Folytatás.)

Vid. Egy polgári 's fenyítő törvénykönyv' készítése külön helyzetekben.

Szabad országban főgondja a' törvényszerzésnek a' polgári és fenyítő törvénykönyv' tökéletes kidolgozása, mert hiányával sikertelen a' birói hatalom' korlátlása. E' munkának annál könnyebb elkészítése, minél egyszerűbb a' kormányzás' módja és a' polgároknak magok közt, és a' kormányhozi állása. Ezen elvnel fogvást könnyen átláthatjuk, mert egy határtalan egységben könnyebb illy törvénykönyv' elkészülte, mint aristocratiában avagy a' polgári hatalmak' elegyítéséből származott szabad egységben.

Midőn III. Fridrik és V. Christian dán királyok a' régi törvényeket egy tollvonással eltörölvén, a' híres dán törvénykönyv alkotói lettenek ¹⁾ akkor Anglia megismeré ugyan annak helyességét ²⁾, de hasonló lépésre még sem buzdított. Több akadályok össze-

kötvék, t. i. illy országokban a' polgári személy és vagyonbeli megkülönböztetések, és a' törvényhozásbeli mód végett az efféle törvénykönyvek' szüleményével. Itt az időjárása változtatja, érleli, szüli a' törvényeket ¹⁾, amott egynek akarata 's belátása szab törvényt.

Elejét vették ennek a' frankok új alkotmányokban a' midőn első, és sarktörvénynek tevék a' személyeknek törvény előtti egyenlőségét. ²⁾ Csak ezen alapon épülhet szabad országban szinte mint határtalanban egy törvénykönyv' biztos és rendszeres alkotása. Csak így háríthatni el azon tekervényeket, és akadékokat, miket különben aristocratiában, és abból elegyített kormányzásban lehetetlen kikerülni.

¹⁾ V. ö. 'Materialien zur Statistik der dänischen Staaten.' Flensburg 1786.

²⁾ A' dán udvarnál levő Molesworth akkori követje által.

¹⁾ A' magyar törvénykönyv — corpus juris — nyolcz századok' míve. A' Justinian-könyv nem egyéb mint hozott törvényeknek és császárok' rendelkezéseinek gyűjteménye. Soha bizonyos rendszerbe nem alakítva, és azért a' rossz császárok, és törvénytudók, és tisztviselők' szolgálai készsége által a' despotismus' elvei benne föllálítva. Minek a' Vespasianra senatus által ruházott határtalan főhatalomról szóló oklevél, és Tribonian eszközlötte justiniani törvénykönyv' javítása tagadhatlan bizonyosságai.

²⁾ V. ö. Buchholz Geschichte der Europ. Staaten. V. Band.

A' polgári törvénykönyv pedig azon cselekedeteket rendeli el, mik az embereknek személyi létök' föntartását érdeklik. Azon eszközök, és módok' elhatározatával foglalatoskodik, mik szerint a' polgárok egymás közt szövetkezésekre lépnek javakat szereznek, egymás iránt különféle jogok, és kötelességekkel fölrüházvák. Megállapíttatnak abban a' polgárok' kölcsönös, és mindennapi viszonyaik minden tekintet nélkül az egész társaság' céljaira, vagy is political helyezetére. Illyetén törvények' gyűjteményéről a' régi, és újabb mivel nemzetek mindenkor gondoskodtak.

A' hellenek aegyptusiaktól tanulák a' törvényszerzést. Nálók egyes személyek mint Solon, Lycurg, Draco stb. a' törvényszerzésben tündöklének. Rómaiak Görögországból hozatták decemvirek által a' törvényeket, és azokat körülményeikhez alkalmaztatták. Újabb időkben Napoleon örök nevet szerze magának a' nevééről úgy hivatott polgárkönyv' — code civil — kidolgoztatása által. Közönségesen elismerve helyessége. A' porosz és austriai birodalmak illy rendszeres törvénykönyvekkel szinte jeleskednek. Hazánkban több példák mutatják, hogy a' nemzet egy polgári és fenyítő törvénykönyv' szükségét régtől érezi. Kálmán' idejében Seraphin érseknek ajánlja Albric az összeszedett törvényeket. Sz. István' törvényei megvizsgáltattak, és az idő, 's körülményekhez alkalmaztattak. Károly Robert a' törvénykezést frank szélektől hozza. II. Ulászló' törvénye Ádám mesterre bizza a' törvényes szokások' rendbeszedését, mit nem sokára Verhőczy István Tripartituma által végrehajt. Ferdinand' korában készüla' Quadrupartitum, később Kittonich' munkája. III. Károly alatt a' Commissio systematica. Az 179 $\frac{1}{2}$ 67. és 182 $\frac{1}{7}$: 8. cz. folytában küldöttségek rendelvék.

Több fontos okok sürgetik a' rendszeres törvénykönyv' kidolgoztát. A' kétes magyarázat, homály, és fogyatkozások' elhárítása. Az élő eltörlött, vagy elavult törvények közti bajos megkülönböztetésnek tüsténti megszünte. A' canoni, és római törvények ítélőszékeinkből teljes kiküszöbölte. Egyezések' tárgyában törvényhiány' kipóto'ása. Igazság' szapora, és rendes kiszolgáltatása. Birói önkény' meggátolása. A' törvény' szabatossága, világossága.

Jogok, és kötelességek, teendők' pontos meghatározata stb. stb.

Szükséges pedig, hogy az illy törvénykönyv' homloklapján az emberjogok kifejtve, elkülönözve legyenek a' közpolgári jogoktól. Meghatározva a' személyi jogok és kötelességek' polgári viszonyok, és állapotok minden következményeikkel. Hogy minden polgár tudja, mivel tartozik a' társaságnak, polgártársi, családja, 's önmagának. Mi szabadság-köre? Mit kívánhat viszont amazoktól? A' polgári vagyon' tárgyai 's minemüesége. A' szerzés, örökösödés, elidegenítés, átruházás, és egyezés' módjai kifejtve. Az egész ama' két nagy részre, a' személyt, és vagyont tárgyzólag, fölosztva. Készíttessenek végre a' létre hozott törvénykönyvből kisebb kivonatok, és azok szerint a' kezdő iskolákban taníttassék a' serdülő polgár' legszentebb érdekiről, minden polgári viszonyiról. *)

Kossovics Károly.

Felszólítás **Kölcsey' emléke' ügyében.**

Alig múlt éve, hogy Kölcsey házi és nyilvános életben, 's a' literatura' szelleműs világában, a' szerénységnek és jelességnek olly ritka vegyületével szemünk előtt állott; még többnyire életben, kik a' magas lelkesedésű szónokot, a' buzgó tisztviselőt, a' legnemesb barátot, a' gyermekileg szelid embert, a' költőt és bölcsőt egyszersmind, ismerték 's ismervén csodálni 's mi ennél sokkal több, tisztelni és szeretni voltak kénytelenek, kiket értelmi 's érzelmi tisztaságának varázsa lekötött: ki akarná őt elfelejteni? ki nem akarná megörökíteni a' nevet, mellyhez a' legszentebb emberi 's

*) E' cikkelyt kénytelenek vagyunk félbe szakasztani.